

Monolittens stenhoggere - en ukjent historie endelig fram i lyset

Olav Kolstad:

Hvem får æren?

Dette spørsmålet tvang seg fram hos NRK-journalisten Maren Kvamme Hagen på en vandring i Vigelandsparken på våren 2022. På et egnet sted ved inngangspartiet i parken, var det gjort et stort nummer av Gustav Vigeland selv, med en stor statue (utformet av han selv), og en stor 4-kantet granittsøyle hvor det var viet stor oppmerksomhet til hvem som hadde gitt penger til parken (sponsorene), til Oslo Kommune, som hadde satt av verdifull tomteplass, og brukte mange penger på å engasjere kunstneren og diverse arkitekter. Men ikke noe sted på granittsøylen sto det noe om hvem som hadde hugget ut skulpturene. Ikke noe sted i parken, var det opplyst om hvem som sto bak det enorme arbeidet med selve skulpturene. Selv ikke det fantastiske arbeidet med den 17 meter høye Monolitten, med sine 121 menneskeskikkelser, som «streber etter åndens lys og høyere erkjennelse», var det opplysninger om: At det tok hele 14 år i hugge ut skulpturen av en steinblokk på 200 tonn, at det krevdes fantastiske kunsthåndverkere, og at det var et farlig og dristig arbeid, har blitt lite belyst.

Dette ville journalist Maren Kvamme Hagen, sette søkelyset på. Dette gjorde hun i en stor artikkel på NRK.no, sommeren 2022 i en artikkel hun kalte: *«Dei skjulte steinhoggarane»*. *«Men det er ikkje Vigeland som står i 14 år og hogg gull ut av gråstein. Det er det tre steinhoggarar som gjer.»*

Denne artikkelen skapte stor interesse mange steder, og spesielt blant historielagene i Halden og Idd. Vi inviterte derfor Maren Kvamme Hagen ned til Halden, og mandag kveld, stilte hun opp med foredrag for en fullsatt teatersal med forventningsfulle, historieinteresserte mennesker i Fredrikshalds Teater.

Og ingen gikk skuffet derfra. NRK-journalisten ikke bare skriver bra, men har gjort et fantastisk undersøkelsesarbeid om hvordan denne monolittskulpturen ble til.

Resultatet av dette arbeidet har resultert i flere artikler som vi finner på nrk.no. Spesielt hovedartikkelen fra 3. juli 2022, har vakt stor interesse.

Her trekker Maren Kvamme Hagen, etter en masse gravende journalistikk, fram hvilke personer som står bak huggingen.

Det var tre svært erfarne steinhuggere som utførte arbeidet med å overføre Vigelands modeller for statuen til steinblokken. Lederen for gruppen var Nils Jönsson, opprinnelig fra Höör i Skåne, Karl Kjær fra Mors i Danmark, og Ivar Broe fra Iddefjorden ved Halden. De tre brukte totalt 14 år på å forme steinblokken etter Vigelands modeller. Under arbeidet var de utsatt for steinstøv, og støvet kan ha ført til at to av de tre døde relativt tidlig. Steinlunge var mange stenhuggers skjebne den gangen. Noen ære og berømmelse eller spesiell markering av de tre steinhuggernes innsats har vært stort sett ukjent for ettertiden – fram til nå! Men vil Vigelandmuseet trekke dette fram i lyset? En representant fra museet var ved intervju i Dagsrevyen i fjor sommer, etter å ha lest artikkelen til Maren, lite interessert i å gjøre noe med det. Dette blir da en utfordring for våre lokale historielag å ta opp i fortsettelsen.

Svein Norheim, vår alltid engasjerte lokale historiker, og som for øvrig har vært en viktig informator for Maren Kvamme Hagen, innledet foredragskvelden i Fredrikshalds Teater, med å gi en grundig informasjon om Monolittens vei fra Hov, via sjøtransport på Iddefjorden og Oslofjorden, inn til Bestumkilen, og derfra over land til det som skulle bli Frognerparken, landets mest besøkte turistanlegg!